

13/12/2008
2008/21

BASIN BÜLTENİ

Gelecek arayanların göç haritası

Siyasi faktörler ve iklim değişikliği gibi gelişmeler kadar ekonomik krizler de göçü tetiklerken, veriler, Türkiye’de yasa dışı göçün boyutunun son yıllarda hızla büyüdüğüne işaret ediyor. Yapılan tahminler dünya genelinde her yıl 700 bin ile 2 milyon arasında insanın insan tacirlerinin eline düştüğünü gösteriyor, Türkiye de gelecek arayanların göç haritasında merkez ülkelerden biri olarak değerlendiriliyor.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası’nın, Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Emniyet Genel Müdürlüğü, Dünya Bankası (DB) ve Ekonomik İşbirliği Kalkınma Örgütü (OECD) verileri ile ilgili kurum ve kuruluşların yetkililerinin demeçlerinden yararlanarak hazırladığı rapora göre Türkiye’de uluslararası göç verilerinin derlenmesine ilişkin düzenli bir kayıt bulunmuyor. Ancak Türkiye’de Kasım sonu itibariyle sığınmacı ve 3’üncü bir ülkeye yerleştirilme kararı verilen mültecilerin toplam sayısı 18 bin civarında. Kayıtsız sığınmacı ve göçmen sayısı bu rakamın çok daha üstünde tahmin ediliyor. Resmi kayıtlara yansıyan yakalanmalar bile artış hızını ortaya koyuyor. Buna göre son 13 yılda Türkiye’ye illegal yollarla giriş-çıkış yaparken veya Türkiye’de yasadışı konumda yakalananların toplam sayısı 746 bin 492 kişi.

Göçmen kaçakçılığında transit ülke olan, insan ticaretinde hedef ülke konumunda bulunan Türkiye’de kayıt dışında kalan göçmen sayısı oldukça yüksek tahmin ediliyor. Tahmin edilen sayı 400 bin ile 2 milyon kişi arasında.

Siyasi faktörler yanı sıra ekonomik krizlerin göçü arttırırken suçları da kamçılığını belirten İSMMMÖ Başkanı Yahya Arıkan, rapordaki değerlendirmesinde, sığınmacıların mülteci olması için Türkiye’de bekleme süresinin 4-5 yıl olduğuna dikkat çekti. Bu dönemde Türkiye’de geçici statüde bulunan sığınmacıların çoğunlukla kayıt dışı ucuz işgücü olarak çalıştırıldığını ifade eden Arıkan şunları söyledi:

“Türkiye’ye gelen göçmenler yasal başvurularını yaptıktan sonra Anadolu’da yeni yerleşim yerine gönderiliyor. Çalışmaları yasak olmasına karşın, İstanbul, Kayseri, Konya gibi işgücü piyasalarında çalıştırılıyor. Sığınmacılara, hükümet, BMMYK, sivil toplum kuruluşları ve yerel idarelerin işbirliğiyle destek veriliyor. Ancak fakir sayısının fazla olduğu, ülke genelinde milli gelirden aldığı payı çok düşük olan illerde bulunan sığınmacılar, diğerlerine göre daha şanssız sayılıyor. Çünkü sosyal yardımların önceliği bu durumda o ilde yaşayan fakirlere yöneliyor. BMMYK, düzenli olmamakla birlikte sığınma başvurusu kabul edilenlere aylık 200-250 YTL’lik bir yardım sağlıyor. Dünyada en hızlı gelişen örgütlü suç olarak kabul edilen insan kaçakçılığının boyutları her geçen gün artıyor. Konuyla ilgili istatistikler aslında buzdağının görünen yüzü. Görünmeyen yüzünde yüzlerce mağdur yaşam var. Herkesin bu konuda duyarlı bir tutum sergilemesi gerekir. Sosyal soruna dönüşen bu konuda Türkiye’nin

bir politika belirlemesi gerekir. Tahmin edilen göçmen sayısı ile yakalanan arasında bir uçurum var. Bu alan üzerine kafa yorulması gereken bir alandır.”

İSMMMO'nun raporuna göre sayıları yüz binlerle ifade edilen yasadışı göçmenlerin bu geçişlerini organize ederek kolay yolla ve büyük miktarlarda para kazanan göçmen kaçakçılığı organizasyonlarının sayısındaki artış da bu konuda fikir veriyor. Buna göre, 1995'te 11 bin 362 göçmen yakalanırken 2008'de 50 bin 80 kişiye ulaştı. Türkiye'ye sığınma başvurularında da rekor kaydedilirken yakalanan suçlu (organizatör) sayısı da arttı. 1998 yılında 98 organizatör yakalanırken bu sayı 2000 yılında 850'ye yükseldi. 2006 yılında 951, 2007 yılında bin 242, 2008 yılı eylül ayı itibariyle 960 suç örgütü organizatörü yakalandı.

Son 10 yılda yakalanan suç organizatörlerinin toplam sayısı ise 9 bin 327 kişi oldu.

Türkiye'de Yakalanan Yasadışı Göçmenlerin Yıllara Göre Dağılımı (1995-2008)

Yıllar	Sayı(Kişi)
1995	11362
1996	18804
1997	28429
1998	29426
1999	47529
2000	94514
2001	92365
2002	82825
2003	56219
2004	61228
2005	57983
2006	51983
2007	64290
2008	50080
Toplam	746492

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti yapan suç örgütlerinin talep ettiği ücretler, 500 dolardan başlayıp 5 bin dolara kadar yükseliyor. Sığınma başvurusu yapan mülteciler ile belli bir noktada yakalanan göçmenlerle yapılan görüşmelerde aynı yolculuk için kimilerinin 3 bin 500 dolar verirken, kimilerinin 500 dolar ödediği anlaşılıyor. Ülkeye yasadışı yollarla girenlerle yapılan görüşmelerde bir bölümünün paranın yarısını peşin ödediği, yarısını ise varış noktasında ödediği ortaya çıkıyor. İnsan ticaretinde ise bilindiği üzere parası olması da kişiler, vardığın ülkede “çalışarak ödersin” diye kandırılıp, borçlandırılıyor. Ülkeye genelde yasal yollardan sokulup, pasaportuna el koyulup, zorla çalıştırılıyorlar. İnsan ticareti mağdurlarının kişiler arasında el değiştirmelerinde bir fiyat biçiliyor. Ortalama fiyatlar 3-5 bin dolar civarında seyrediyor.

Türkiye'ye sığınma başvurularında rekor artış: Son yıllarda Türkiye'ye yapılan sığınma başvurularında da büyük bir artış meydana geldi. Kasım 2008 itibariyle Türkiye'den sığınma talep eden ve sığınma talebi kabul edilmiş toplam 18 bin civarında insan var. Irak'tan kitle

göçünün yaşandığı Körfez Savaşı'ndan bu yana, Iraklı sığınmacı başvurusunda böyle büyük bir artış yaşanmamıştı. Bu sayının 2008 sonuna kadar daha da artacağı tahmin ediliyor.

İSMMMO'nun raporunda şu saptamalar yer aldı:

Iraklılar birinci sırada yer alıyor: Son yıllarda yeni sığınma başvurularında artış yaşanıyor. Yeni sığınma başvurularında yaşanan artışta en büyük pay, ülkesini terk etmek zorunda olan Iraklıların. Sanayileşmiş ülkelere yapılan sığınma başvurularında Iraklılar, 2007'de listenin en başında yer aldı. Öyle ki bir sene içinde başvuruda bulunan Iraklıların sayısı iki katına çıktı. 2006'da toplam 22 bin 900 başvuru yapılmışken, 2007'de bu sayı 45 bin 200 oldu. Ancak istatistikler Irak'ta çatışmalar nedeniyle yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalan Iraklıların tümüne işaret etmiyor. Bugün yaklaşık 4.5 milyon Iraklı yerinden edilmiş durumda. 2.5 milyon Iraklı ülke sınırları içinde yerinden edilmiş insan statüsündeyken, Suriye ve Ürdün gibi Irak'a komşu ülkelerde ise yaklaşık 2 milyon Iraklı'nın bulunduğu tahmin ediliyor.

Türkiye'ye gelen sığınmacıların çoğu Avrupa dışından: Türkiye'ye gelen sığınmacıların büyük bir çoğunluğunu Avrupa dışı ülkeler oluşturuyor. 2008 yılı itibariyle 18 bin yeni sığınmacı başvurusu yapanlar arasında ilk sırayı 7 bin kişiyle Iraklılar alıyor. Bunu 4 bin İranlı, yaklaşık 2'şer bin Afganlı ve aralarında Somalililerin ağırlıkta bulunduğu Afrikalılar izliyor. Avrupa dışından gelen sığınmacılara Türkiye, sığınma başvuruları incelenene kadar geçici koruma veriyor. Geçiş döneminde sığınmacılar hem BM'ye, hem de İçişleri Bakanlığı'na kayıt oluyor. 2008 yılında yeni sığınma başvurusu yapan 18 bin kişi arasında yaklaşık 400 Avrupalı sığınmacı var. Bu sığınmacılardan 350'si İstanbul Beykoz, Ümraniye ve Fenerbahçe kampında zor koşullarda yaşayan ve sığınma başvuruları kabul edilmeyen Çeçen'ler. Sadece 25'i diğer Avrupa ülkelerinden geldi.

Türkiye'de sığınmacılar 53 ilde yaşıyor: Türkiye'ye sığınma başvurusu yapan ve 3'üncü bir ülkeye gitmek için sığınma talebi kabul edilenler, ülke genelinde farklı noktalarda barındırılıyorlar. Sığınmacılar İstanbul, Ankara, Kayseri, Konya, Eskişehir, Kütahya ve Van'ın da aralarında bulunduğu 53 ilde yaşıyorlar. Uluslararası koruma altında olan mülteciler güvenli barınma dışında, serbest dolaşım, çalışma izni gibi birçok hakka sahip olmasına karşın, sığınmacılar bu haklardan yararlanamıyor. Sığınmacılar gönderildikleri illerde mecburi ikamet ediyorlar. Başka bir ile gidemiyorlar. Sığınmacıların gönderildikleri yerde olduklarını ispatlamak için (günlük, 2 günde veya haftada bir...) imza zorunlulukları var. Sığınmacıların Türkiye'de yaşam koşullarının, Avrupa standartlarının oldukça altında olduğu, Türkiye'nin aile olgusuna önem veren, daha sağlıklı yaşam koşullarının sunulduğu yeni sığınma merkezlerini en kısa sürede açması gerektiği görülüyor. AB'ye üyelik süresinde Türkiye, bu konuda önemli adımlar atmayı hedefliyor.

Sığınmacıların Türkiye Genelinde Buldukları İller ve Dağılımı (Eylül 2008)

Bulunduğu Şehir	Sığınmacı ve mülteci sayısı
Adana	15
Adapazarı	10
Afyon	520
Ağrı	25
Aksaray	441
Amasya	543

Ankara	610
Antalya	5
Bilecik	137
Burdur	270
Bursa	8
Çankırı	307
Çorum	365
Edirne	26
Eskişehir	638
Gaziantep	862
Hakkari	33
Hatay	175
İskenderun	1
Isparta	490
İstanbul	2585
İzmir	182
İzmit	2
Kahramanmaraş	2
Karaman	196
Kastamonu	247
Kayseri	933
Kilis	11
Kırıkkale	35
Kırklareli	11
Kırşehir	394
Kocaeli	3
Konya	658
Kütahya	283
Manisa	2
Mardin	14
Mersin	71
Muğla	1
Muş	2
Nevşehir	562
Niğde	277
Samsun	2
Silopi	16
Şırnak	55
Sivas	421
Tokat	341
Trabzon	113
Urfa	3
Van	2473
Yozgat	111
Yozgat Camp	36
TOPLAM	15523

Sığınmacılar kayıt dışı, ucuz iş gücü: Sığınmacıların mülteci olması için Türkiye’de bekleme süreleri 4-5 yıl. Bu dönemde Türkiye’de geçici statüde bulunan sığınmacılar çoğunlukla kayıt dışı ucuz işgücü olarak çalıştırılıyor. Türkiye’ye gelen göçmenler yasal başvurularını yaptıktan sonra Anadolu’da yeni yerleşim yerine gönderiliyor. Çalışmaları yasak olmasına karşın, İstanbul, Kayseri, Konya gibi işgücü piyasalarında çalıştırılıyor. Sığınmacılara: hükümet, BMMYK, sivil toplum kuruluşları ve yerel idarelerin işbirliğiyle destek veriliyor. Ancak fakir sayısının fazla olduğu, ülke genelinde milli gelirden aldığı payı çok düşük olan illerde bulunan sığınmacılar, diğerlerine göre daha şanssız sayılıyor. Çünkü sosyal yardımların önceliği bu durumda o ilde yaşayan fakirlere yöneliyor. BMMYK, düzenli olmamakla birlikte sığınma başvurusu kabul edilenlere aylık 200-250 YTL’lik bir yardım sağlıyor. BMMYK, çok acil bir sağlık sorunu olması halinde, bir kereye mahsus olmak üzere sığınmacılara sağlık hizmeti de veriyor.

Türkiye, insan kaçakçılığında kaynak ülke: Dünyada en hızlı gelişen örgütlü suç olarak kabul edilen insan kaçakçılığının boyutları her geçen gün artıyor. Yapılan tahminlere göre dünya genelinde insan tacirlerinin elinde bulunan kişi sayısı yılda 700 bin ile 2 milyon kişi arasında değişiyor. İnsan ticareti mağdurlarının yüzde 70’i seks ticaretinde, yüzde 30’u da zorunlu işlerde çalıştırılıyor. Seks ticaretinde çalıştırılan insan ticareti mağdurlarının yüzde 90’ını kadınlar ve çocuklar oluşturuyor. Son yapılan araştırmalar, erkeklerin de seks ticaretinde kullanıldığı gerçeğini ortaya koyuyor. Özellikle evlerde çalıştırılan köleleştirilmiş mağdurlara ulaşmak oldukça zor. Evlerin denetimlerinin yapılması mümkün olmadığı için, yapılan şikayetlere göre baskınlar düzenlenebiliyor. İnsan kaçakçılığı ve ticaretinde Moldova, Ukrayna, Romanya, Belarus, Rusya, Kırgızistan, Kolombiya, Bulgaristan, Sri Lanka, Gürcistan gibi bir çok ülke kaynak ülke olarak biliniyor. Ayrıca, Asya ve Afrika’dan dünyanın dört bir yanına giden ve insan tacirlerinin eline düşen binlerce çaresiz insan var. Göçmen kaçakçılığında daha çok transit ülke olarak görülen Türkiye, insan kaçakçılığı ve ticaretinde hedef ülke.

İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenen ve IOM Türkiye tarafından yardım eli uzatılan insan ticareti mağdur sayısı 2004 yılından bu yana 663 kişiyi buldu. Bu rakam 2008 yılında (Ekim sonu itibariyle) 72 kişiydi. 2007 yılında Türk yasa uygulayıcıları tarafından belirlenen insan ticareti mağduru sayısı 148 iken, geçen yıl IOM 118 mağdura yardımda bulundu. 2006’da tespit edilen insan mağduru sayısı 246, 2005’de 256, 2004’te ise 239’du. Uzmanlara göre insan tacirlerinin elinden kurtarılmayı bekleyen yüzlerce mağdur var.

Türkiye’de Bulunan İnsan Ticareti Mağdurlarının Kaynak Ülkeleri

Ülkesi	2004	2005	2006	2007	2008 (*)	Total
Azerbaycan	3	2	9	3	4	21
Ermenistan	-	-	1	-	-	1
Belarus		1	5	1	-	2
9						
Bulgaristan	-	-	2	6	1	9
Colombiya	1	-	-	-	-	1
Gürcistan		-	3	2	3	-
8						
Kazakistan	1	6	1	-	1	9
Kırgızistan	-	20	24	14	4	62
Moldovya		34	64	59	43	17

217						
Romanya		6	11	-	-	4
21						
Rusya		2	29	39	18	4
92						
Srilanka		-	-	-	1	1
Tunus		-	-	-	1	1
Türkmenistan	1	2	4	12	15	34
Uganda		-	1	-	-	-
1						
Ukrayna		12	66	33	6	3
120						
Özbekistan	1	11	16	11	15	55
Morocco		-	-	-	-	1
1						
Genel Toplam(*):	62	220	191	118	72	663

(*) 2008 yılı / Ekim sonu verileri

Tacirlerin baskı yöntemleri değişti: Araştırmalar, suç örgütlerin insan ticaretinde uyguladığı yöntemleri değiştirdiğini ortaya koyuyor. Son yıllarda güvenlik güçlerinin ilgili tüm kurum ve kuruluşların desteğiyle insan ticaretiyle sıkı bir mücadeleye girmesinin ardından yöntem değiştiren suç örgütleri, öncelikle kontrol edebilecekleri ve baskı altında tutabilecekleri sayıda insan kaçırıyorlar. Yine bir köleleştirme söz konusu. Ancak eskiden yoğun şiddet uyguladıkları ve baskı altında tuttukları insan ticareti mağdurlarına, “yardım talebinde bulunmasını önlemek” için daha iyi davranıyorlar. Mağdurlara düşük de olsa para veriliyor, küçük hediyeler alınıyor. Mağdurların, örgüt içinden birileriyle yakınlaşmalarına izin verilip, kendini oraya ait hissetmesine zemin hazırlanıyor. Böylece mağdurlara, mağdur oldukları unutturulmaya çalışılıyor.

Cinsel istismar ve zorla çalıştırma: Türkiye’de bulunan insan ticareti mağdurlarını istismar şekli itibariyle incelediğimizde büyük bir çoğunluğunun cinsel istismara uğradığı görülüyor. 2006 yılında Türkiye’de kurtarılan 220 kadın mağdurdan 211’i cinsel istismara maruz kalırken, 8’i zorla çalıştırılmış, 1’i hem cinsel istismarla, hem de zorla çalıştırmayla karşı karşıya bırakılmış. 2006 yılında 177 kadın mağdur cinsel istismara uğrarken, 10 mağdur kadın zorla çalıştırılmış. Hem cinsel istismara, hem de zorla çalıştırmayla karşı karşıya kalanların sayısı 4 olmuş.

2007 yılında 5 erkeğin de aralarında bulunduğu 118 insan ticareti mağdurdan 15’i zorla çalıştırılmış. 101’i cinsel istismara uğramış. 2’si ise hem cinsel istismara uğramış, hem de zorla çalıştırılmış. 2008 yılının ekim sonu rakamlarını masaya yatırdığımızda 72 kişiden 64’ü cinsel istismarla, 2’si zorla çalıştırmayla, 4’ü cinsel istismar ve zorla çalıştırmayla, 2’si istismar niyetiyle karşılaşmış.

Türkiye’de bulunan insan ticareti mağduru 3 kadından 1’i anne. 2005 yılında belirlenen mağdurların yüzde 38’i, 2006 yılında yüzde 40’ı, 2007 yılında yüzde 53’ü, 2008 yılında ise yüzde 39’u anneymiş.

**İnsan Ticareti Mağdurlarının Belirlendiği Başlıca İller
Belirlendikleri Noktalar Yıllara Göre Sayıları**

	2005	2006	2007	2008*
Edirne	-	-	4	-
Tekirdağ	-	-	-	6
İstanbul	72	27	47	37
Ankara	36	15	2	-
İzmir	8	25	13	4
Muğla	2	12	-	3
Antalya	57	57	30	5
Mersin	13	4	3	-
İğdır	7	1	1	1
Trabzon	4	20	5	6
Artvin	8	3	3	-

Kaynak: IMO,
(*)2008 yılı ekim sonu itibariyle

Temel neden ekonomik koşullar: Yasal göç olanaklarının azalmasına karşın, çeşitli itici ve çekici faktörler nedeniyle yasadışı göçe duyulan ilgi artıyor. Peki insanlar sonu bilinmeyen bu yolculuğu neden ve nasıl göze alıyor? Temel sebepler irdelendiğinde küresel göç hareketleri ve insan kaçakçılığının temel nedenlerinin başında ekonomik faktörler geliyor. Kuzey ve Güney arasında var olan sosyal refah, siyasal kültür, ücret ve istihdam koşullarıyla ilgili olarak ortaya çıkan büyük dengesizlik göçü tetikliyor. Kuzey yarım kürede bulunan gelişmiş ekonomilerde yasal olmayan göçmenlere uygun işlerin varlığı ve Avrupa emek piyasasının içinde bulunduğu durum da göçe olan talebi artırıyor. Ülkeler arasındaki gelir dağılımı uçurumundan etkilenen kitleler çoğu zaman daha rahat ve iyi bir yaşam sürme arzusuna kapılarak buldukları toprakları terk ediyor. Bölgesel savaşlar, siyasi kaos, kargaşalar ve baskıcı yönetimler de yasadışı göçü ve ilticayı özendiriyor. Bazı gelişmiş ülkelerin siyasi iltica veya yasadışı göçü teşvik eden politikaları, göçmen ve mültecilere yapılan maddi yardımlar çoğu zaman tetikleyici oluyor. Küresel göç hareketi ve insan ticaretine zemin hazırlayan diğer faktörleri şöyle sıralamak mümkün: terör örgütlerinin faaliyetleri, politik ve etnik baskılar, açlık ve kıtlık sorunu, salgın hastalıklar, yaşanan ülkedeki bölgesel ve kültürel farklılıklar, göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinden kolay para kazanma düşüncesi, yüksek miktarda çıkar sağlama ve düşük risk, kadının sosyal ve ekonomik eşitsizliği, iş, pazar ve ulaşım araçlarının küreselleşmesi, teknolojinin ürünleri olan internet sayesinde bilgi ve haberleşme imkanlarının kötüye kullanılması, ucuz iş gücüne duyulan ihtiyaç, göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinin sonuçlarından haberdar olmama yer alıyor.

İklim değişikliği göçü arttıracak: 1991 yılında Körfez Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte binlerce Iraklı'nın birkaç gün içinde Türkiye sınırını gelmesi en çarpıcı örneklerden biri. 2005 yılında Irak'ta Saddam döneminin kapanmasının ardından ülkesine geri dönen Iraklılar, din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapmaksızın herkesi tehdit eden yaygın şiddet nedeniyle son bir iki yıldır yeniden yollara düşmüş bulunuyor. Ruanda, Liberya Krizleri, Kosova, Afganistan ve Somali'de yaşananlar göçü arttırdı. Myanmar'da yaşanan tsunamide olduğu gibi büyük doğal felaketler sonrasında insanlar yaşadığı toprakları terk etmek zorunda kalıyor.

Önümüzdeki günlerde göçü tetikleyecek en önemli faktörlerden birinin iklim değişikliğinin yol açacağı çölleşme ve sel olacağı öngörülüyor. Uluslar arası örgütlerin tahminleri de 2050 yılına kadar 200 milyon insan çevresel sorunlar yüzünden yerlerinden olabilecek. BM Üniversitesi Çevre ve İnsan Güvenliği Enstitüsü ve Avrupa'daki bazı araştırma enstitülerinin 22 az gelişmiş ülkede yaptıkları araştırma, insan kaçakçılarının çevre tahribatı yüzünden yapılan göçlerden faydalanabileceğini, göç halindeki insanların kaçakçılar tarafından kolaylıkla sömürülebileceğini, kadınların seks tüccarlarını eline düşebileceğini gösteriyor. Bir İngiliz insani yardım kuruluşunun yayımladığı (Christian Aid) rapor ise 2050 yılına kadar en az 1 milyar insanın yani dünyadaki yedi kişiden birinin, küresel ısınmanın sonuçları yüzünden göç edeceği uyarısında bulunuyor. 21'inci yüzyılda hızla artan göç dalgasına dikkat çeken yardım kuruluşu, "Çatışmalar, doğal felaketlerle barajlar ve madenler gibi büyük kalkınma projeleri yüzünden evlerini terk eden insanların sayısı şimdi bile şaşırtıcı bir artış eğilimindedir" açıklamasını yapıyor. Ekonomik krizler de küresel göçü tetikliyor. Uzun bir süredir küresel mali krizin de göçü artırdığı uyarısında bulunan uzmanlar, bugün işsizliği ve yoksulluğu körükleyen küresel mali krizin, önümüzdeki günlerde göçü tırmandıran faktörlerden biri olarak karşımıza çıkacağını söylüyor.

Göçmen kaçakçılığında kullanılan güzergahlar: Organize göçmen kaçakçılığı şebekeleri, hedef ülkelere yönelik yasadışı göç olaylarında farklı güzergahlar kullanıyor. Bu güzergahların bazısında insan kaçakçılığında hedef ülke, göçmen kaçakçılığında daha çok transit ülke olarak nitelendirilen Türkiye de yer alıyor.

Kuzeyden yapılacak geçişlerde (Türkmenistan, Rusya, Ukrayna, Belarus ve Romanya) yolun daha uzun olması nedeniyle yasadışı suç örgütleri, Asya ile Avrupa arasında köprü olan Türkiye üzerinden geçişleri tercih ediyor. Orta doğudaki karışıklıklar sebebiyle İran-İrak-Suriye-Akdeniz yolu da daha az tercih ediliyor. Türkiye'nin doğuda sarp, dağlık, kontrolü güç olan kara sınırları, batıda ise çok uzun ve girintili - çıkıntılı deniz sınırları suç örgütlerinin işini kolaylaştırıyor. Avrupa Ülkelerine ulaşılması açısından Ege adalarının Türkiye'nin kıyılarına çok yakın bulunması ise kaçakçılar açısından büyük bir avantaj olarak değerlendiriliyor.

Türkiye'de göçmen kaçakçılığının yoğunlaştığı bölgeler: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde göçmen kaçakçılığı, özellikle metropol ve kozmopolit nitelik taşıyan, nüfusu yoğun şehirlerde odaklaşıyor. Türkiye'nin doğu sınırları zor arazi şartlarından oluşuyor olması nedeniyle göçmen kaçakçılığının takibi bu bölgede güçleşiyor. Göçmen kaçakçılığıyla uğraşan organizatörler, ülkeye yasadışı olarak girmiş kaçak göçmenleri veya ülkede bulunan Türk vatandaşlarını, denizyolunu kullanmak suretiyle genellikle Ege kıyılarından Yunanistan'a ve oradan da farklı Avrupa ülkelerine götürüyor. Son yıllarda Akdeniz kıyılarından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti veya Güney Kıbrıs Rum Yönetimine geçiş şeklinde de gerçekleşiyor. Edirne-Yunanistan Bölgesi'nde ise göçmen kaçakçılığı organizatörleri, özellikle Meriç Nehri ve kara sınır geçişini kullanmak suretiyle yasadışı geçişler yapıyorlar.

Soru aynı, cevap aynı: Ülkeye yasa dışı yollarla girenlerle yapılan görüşmelerde ilgi çekici sonuçlar da çıkıyor. Nereden geliyorsun sorusuna son dönemde Moritanyalıyım cevabı verenler çoğunlukta. Moritanyalıların Türkiye'de sığınmacı başvurusunda bulunabiliyor olması nedeniyle, kaçakçılar, göçmenleri bu konuda uyarıyor. Ancak tercüman bulunduğu durumda durum ortaya çıkıyor. Genelde pasaportun nerede sorusuna "yok" cevabı veriliyor. Çoğunlukla kaçak yolla ülkeye giriş yapanların pasaportu olmasa da, kaçakçıların bu konuda yaptığı uyarılar nedeniyle pasaportlarını ortaya çıkarmayan göçmenler bulunuyor.

Suç örgütleri için göçmen kaçakçılığı daha kolay: Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti yapan suç örgütleri, küresel gelişmeleri yakından takip ediyor. Myanmar'da tsunami olmasıyla birlikte organize suç örgütleri buraya yığıldı. Küçük çocukların başka ülkelerde durumları iyi ailelerin yanına yerleştirilmesinden, organ kaçakçılığını, insan ticaretine, göçmen kaçakçılığına kadar birçok alanda faaliyet gösterdiler. Nerede bir çatışma olursa, yeni bir ülkede “yeni bir yaşam” vaadiyle suç örgütleri insanları sömürüyor. Uyuşturucu kaçakçılığı, silah kaçakçılığı gibi suçlara da karışan suç örgütleri açısından, göçmen kaçakçılığı daha sorunsuz bir alan olarak görülüyor. Suç örgütlerinin paralarını alabilmek için uyuşturucu ve silahı alacak kişiye teslim etme zorunluluğu varken, göçmen kaçakçılığında durum daha kolay. Göçmene “varacağınız noktaya geldik” dediği andan itibaren kaçakçının sorumluluğu bitiyor.

Türk göçmenlerin tercihi değişti: Türkiye'den başka ülkelere çalışmak için gidenlerin hedef ülkeleri değişti. 1960'lerden itibaren çalışmak için Türklerin tercih ettiği Almanya, 2000'li yıllarda yerini Rusya ve Arap ülkelerine bıraktı. Araştırmasında OECD'nin yayımladığı “Uluslararası Göçe Bakış” raporuna göre Türkiye'den dışarıya yönelik göçün 2005 yılında azalmaya başladığına dikkat çekiyor. Önemli ölçüde Türk nüfusu barındıran bazı OECD ülkelerine girişlerde düşüş görüldüğüne dikkat çekilen raporda, özellikle ailelerin birleşmesi için verilen vizelerin sayısı büyük bazı ev sahibi ülkelerde azaldığını vurguluyor. Türk tabiyetine bağlı olup sığınma talebinde bulunanlarda ise büyük düşüş yaşanıyor. 2006 yılı verilerine göre bu rakam rakam 11 bin 200 civarında.

EDİTÖRE NOT:

TÜRKİYE’NİN SİĞINMACILARA YAKLAŞIMI – HUKUKSAL ALTYAPI

Türkiye, 1951 yılında Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme’yi coğrafi çekinceyle kabul ettiği için sadece Avrupa’dan gelen sığınmacıları mülteci olarak kabul ediliyor. Avrupa dışından gelenlere de 3’üncü bir ülkeye gitmek üzere geçici sığınma hakkı veriyor. (Türkiye, 1951 Cenevre sözleşmesini imzalayıp, coğrafi çekince koyan 3 ülkeden biri. Diğer iki ülke Monaco ve Madagaskar.) Mevcut uygulamaya göre Türkiye, Avrupa’dan gelen sığınmacıların başvurularını talepleri yerindeyse kabul edip, 1951 Mülteci Sözleşmesi gereği mültecilere uluslararası hukukun tanıdığı hakları veriyor.

Uluslararası koruma altında olan mülteciler, güvenli sığınma hakkına sahipler. Mültecilere en azından ülkede yasal olarak ikamet eden diğer yabancılara sağlananlarla eşit haklar ve yardım, her bireyin sahip olması gereken temel ihtiyaçlar dahil olmak üzere gerekli desteğin verilmesi gerekiyor. Böylece, mülteciler düşünce ve dolaşım özgürlüğü, işkenceye ve onur kırıcı muameleye tabi olmama gibi temel medeni haklardan yararlanabiliyorlar. Yerinden edilmiş büyük bir grup insanın aniden bir ülkede sığınmacı olması halinde, hükümetlerin yeterli kaynak bulamaması durumunda BMMYK ve diğer uluslararası kuruluşlar, gıda, araç-gereç, barınak, okul ve bakımevlerini içeren yardımlarda bulunuyor. Sadece siviller mülteci olabiliyor. Silahsızlanmış asker veya savaşçılar, (başka bir sebepten dolayı hariç tutulmuyorlarsa) mültecilik statüsü kazanabilirler. Savaş suçları işleyenler ve terörizm gibi uluslar arası insani yasaları ve insan haklarını çiğneyenler mülteci olamıyor.

Türkiye'nin iltica ve göç alanında attığı adımlar

Türkiye son yıllarda ulusal iltica ve göç politikalarını oluşturma, bu konuda uluslararası standartları ve normları yakalama noktasında önemli adımlar atıyor. Uluslararası alanda entegrasyonu sağlayacak yasal düzenlemeleri çıkarıp, idari ve fiziki yapıyı güçlendirmeyi hedefleyen Türkiye, iltica ve göç konusunda ilk eylem planını 2005'te hazırlamıştı. Önümüzdeki günlerde ise ikinci eylem planının hayata geçirilmesi hedefleniyor. İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ikinci eylem planının çok kısa bir süre içinde başbakana sunulması bekleniyor.

2008 Ulusal Program taslağında yer alan adımlar

2008 yılında yayınlanan Ulusal Program Taslağı'nda "iltica ve göç" başlığı altında yer alan önemli başlıklar şöyle özetleniyor: İçişleri Bakanlığına bağlı olarak İltica ve Göç biriminin kurulması gündemde. Kapsamlı bir iltica kanunu çıkarılıp, uygulamanın esaslarını belirleyecek yönetmeliğin 2011 yılına kadar hayata geçirilmesi gerekecek. Türkiye'nin en önemli beklentisi coğrafi kısıtlamanın korunmaya çalışılması olacak. Türkiye yasadışı göçle mücadele konusunda uluslararası standartlara uyum içerisinde kapasitesini artıracak. Yasadışı göç ve yasadışı çalışma araçlarını uyumlu hale getirmek için Türkiye'nin, Yabancılar Kanunu çıkarılacak. Buna göre vizelerin tanımlarının ve türlerinin AB'yle uyumlu hale getirilmesi, yasadışı göç ve istihdamla ilgili olarak usul ve mevzuatın çerçevesi belirlenecek. Kolluk personele AB müktesabata hakkında bilgi verilecek. İltica sistemi içinde ilk aşama kararlar için "İtirazları Değerlendirme Kurulu" oluşturulması ve AB'ye tam üyelik çerçevesinde değerlendirilecek. Toplu nüfus hareketlerinin takibi ve değerlendirmesiyle, göç biriminin idari kapasitesinin artırılması için 2011 yılına kadar çalışmalar tamamlanacak. Tam üyelik görüşmeleri çerçevesinde Dublin Sözleşmesinin uygulanabilmesi için "parmak izi veri tabanı oluşturulacak"

Gönüllü geri dönüş ve sınır dışı

Düzensiz göç olgusunun çözümünde en önemli ayaklarından biri olan gönüllü geri dönüş uygulamasının Türkiye'de yaygınlaştırılması ve geri dönüş merkezlerinin kurulması gerekiyor. Şu anda misafirhane diye adlandırılan Edirne, Kırıkkale ve Kumkapı'da belirli merkezler bu amaçla kullanılıyor. Bazı illerde kendi imkanlarıyla misafirhane yapılmaya başlandığı, bunun için boş binaların kullanıldığı biliniyor. Hükümet, AB'ye üyelik sürecinde başlattığı çalışmalarda geri dönüşüm merkezlerinin kurulmasını ve gönüllü geri dönüş uygulamalarını yaygınlaştıracak programlar uygulanmasını hedefliyor.

Geri kabul anlaşmaları

Türkiye, yasadışı göçmenlerin kendi ülkesine iadesi veya Türkiye üzerinden 3'üncü bir ülkeye geçen yasadışı göçmenin geri kabulünde kolaylık sağlamak amacıyla geri kabul anlaşmaları imzalıyor. Türkiye'nin Suriye, Yunanistan, Kırgızistan, Romanya ve Ukrayna ile geri kabul anlaşmaları bulunuyor. Bu arada Türkiye, göçmen hareketinin en çok yaşandığı bölge olan Afrika kıtasında, 10 ülkede temsilcilik açmış bulunuyor. Uluslararası işbirliğinin büyük önem taşıdığı insan kaçakçılığı ve ticaretini önlemek için Türkiye, organize suçlar ve terörizmle mücadelede işbirliğini öngören çok sayıda Güvenlik İşbirliği Anlaşması'na imza atmış bulunuyor. Bu anlaşmaların tamamında yasadışı göç ve insan ticaretiyle mücadelede işbirliği tesis edilmesine ilişkin hükümler yer alıyor. Bu çerçevede Belarus, Gürcistan,

Ukrayna ve Moldova ile insan ticaretiyle mücadele alanında işbirliği yapılmasına dair protokoller imzalandı.

Göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve terörün finansmanı

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinden elde edilen gelirin bir bölümü terörün finansmanında da kullanılıyor. İlk etapta yerel unsurlardan hırsızlık, gasp, zoraki bağışlar ve aidat toplama şeklinde kaynak terör örgütlerin, 3-5 bin üyesi bulunan bir yapıya dönüştüğünde farklı finansman kaynaklarına ihtiyaç duyuyor. Bu kimi zaman kendi taraftarlarına doküman satılması, kimi zaman ise uyuşturucu gelirleri ve insan kaçakçılığı olabiliyor. Yapılan araştırmalar, yasadışı terör örgütlerinin insan kaçakçılığı vasıtasıyla hem kendilerine maddi gelir sağlarken, hem de eleman temin ettiklerini ortaya koyuyor. Yasadışı göç organizasyonlarıyla iç içe olan terör örgütlerinin, sınırdan geçişe göz yumma ve güvenlik sağlama karşılığında vergi adı altında komisyon aldığı biliniyor. Terör örgütleri, yasadışı göçmenlerin sınırdan illegal yöntemlerle geçirilerek Avrupa ülkelerine götürülmesi, Avrupa ülkelerinin iltica politikalarını istismar ederek ve çeşitli sahtecilik yöntemleri kullanılarak iltica başvurusu yaptırılması, Avrupa ülkelerinde mültecilere sağlanan maddi yardımlardan pay alınması ve ikamet hakkı elde eden şahısların örgütün Avrupa ülkelerindeki her türlü illegal faaliyetinde kullanılması aşamalarında büyük rol oynuyorlar.

Göçmen ve mülteci karıştırılmamalı

Göçmen ve mülteci ile göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti kavramları toplumda sıkça birbirine karıştırılıyor. Dünyada ve Türkiye’de yasa dışı göçün nedenlerini anlayabilmek, birey ve toplumsal sorumlulukları yerine getirebilmek adına, söz konusu kavramlar arasındaki farkın ortaya konulması gerekiyor. Aynı göç yollarını kullansalar da, aynı kaçakçıya para verseler de, aynı kamyonun kasasında yolculuk etseler de, mülteci ve göçmenler çağdaş uluslararası hukuk çerçevesinde farklı muamele görüyor. Kimileri kendileri ve aileleri için daha iyi bir gelecek kurmak amacıyla yer değiştirirken, kimileri hayatlarını kurtarmak ve özgürlüklerine sahip çıkmak için yollara düşüyor. Hareket halinde olan iki ana grup tüm dünyada birbiriyle karıştırılıyor. Bu nedenle güvensizlik, nefret ve toplu retle karşı karşıya kalıyorlar. Mültecileri korumak için tasarlanmış olan etkin uluslararası hukuk mekanizması yoğun bir baskı altında kalıyor. Bu da mültecilerin güvenli bir ülkeye giriş yapamamalarına, işkenceye maruz kalmalarına, hatta hayatlarını kaybetmelerine neden oluyor. Sıkça karıştırılan diğer bir kavram ise göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti. Göçmen kaçakçılığı kamu düzeni ve devlete karşı işlenen bir suç olmasına karşın, insan ticareti kişilere karşı işlenen ve insan haklarını ilgilendiren bir suç. Göçmen kaçakçılığında; bir kişinin yasa dışı yollardan bir ülkeden diğer bir ülkeye geçişi ve zor kullanılması söz konusu değilken, insan ticaretinde; kendi ülkesinde veya başka bir ülkede cinsel amaçlı sömürü, organ kaçakçılığı, kölelik, çocuk ticareti gibi haksız ve insanlık dışı yöntemlerle menfaat temin etme söz konusu. Ancak bir mültecinin veya göçmenin ulaştığı yerde, birçok olumsuzluklarla karşılaşması ve çaresiz kalması nedeniyle insan tacirlerinin ve organize suç örgütlerinin eline düşmesi ihtimalinin asla göz ardı edilmemesi gerekiyor.

Dünyada yaklaşık 12 milyon mülteci var

2007 yılında BMMYK’nin ilgi alanına giren mülteci, ülkesinde yerinden edilmiş insan, sığınmacı, vatansız ve diğer başlıklarda yer alan gruplarda yer alan kişi sayısı toplam 31.7 milyon kişiydi. Rakamlar bunun 11.4 milyonun mülteci olduğunu ortaya koyuyor. (2006 yılı sonunda bu rakam 9.9 milyondur.) BMMYK’nin 2007 yılı verileri incelendiğinde, 11.4 milyon mülteci 2 milyon 271 bin 200 kişinin Kuzey Afrika’yı dışında tutulmak kaydıyla Afrika

kıtasında bulunduğu görülüyor. Bu verilere göre Asya-Pasifik'te 3 milyon 825 bin, Amerika'da 987 bin 500, Avrupa'da 1 milyon 585 bin 300, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da ise 2 milyon 761 bin 600 mülteci bulunuyor. Bölgeler açısından dağılıma bakıldığında, mültecilerin büyük bir çoğunluğunun ekonomik ve sosyal anlamda yaşam koşulları kötü olan bölgelere sığındığı görülüyor. 2008 yılında tüm dünyadaki mülteci sayısının 12 milyon kişiye ulaştığı tahmin ediliyor. Geçen yıl açıklanan veriler, sanayileşmiş ülkelerde son beş yıldır gözlenen sığınma başvurularında yaşanan düşüşün, tersine döndüğünü ortaya koyuyor. BMMYK'nın hükümetler tarafından sağlanan bilgiler uyarınca hazırladığı kesin olmayan istatistikler ışığında yapılan değerlendirmeye göre bunun en önemli nedeni, Iraklı sığınmacıların sayısında yaşanan artış. Geçen sene, 43 sanayileşmiş ülkede mültecilik statüsü için 338 bin yeni başvuru yapıldı. Son 20 yıl içinde en az başvurunun yapıldığı 2006 yılıyla rakamlar karşılaştırıldığında yüzde 10'luk bir artış yaşandığı görülüyor. 2006 yılında 306 bin 300 yeni sığınma başvurusu yapılmıştı.

En çok başvurular nereden yapıldı

Amerika Birleşik Devletleri, 2007'de tüm milletlerden gelen sığınmacıların başlıca varış yeri oldu. 2007'de ABD'ye sanayileşmiş ülkelere yapılan sığınma başvurularının yüzde 15'i, yani yaklaşık 49 bin 200 yeni sığınma başvurusu yapıldı. Fakat ABD'nin nüfusu göz önünde bulundurulduğunda bin kişi başına sadece bir sığınma başvurusu düştüğü görülüyor. 2007 yılında ABD'den sonra en fazla sığınmacının gittiği ülke İsveç oldu. İsveç geçen yıl tüm dünyada yapılan yeni sığınma başvurularının yüzde 11'ini aldı. 2006'da 24 bin 300 sığınma başvurusu yapılan İsveç, 2007 yılında yüzde 50'lik bir artışla 36.200'e yükseldi. Bu artışın asıl sebebi oldukça fazla Iraklı mültecinin İsveç'e gitmesiydi. 2006'da toplam başvuruların yüzde 8'i İsveç'e yapılmıştı. 2007'de sığınmacılar için önemli varış ülkeleri arasında 29 bin 200 başvuruyla Fransa, 27 bin 900 başvuruyla Birleşik Krallık geldi. Yunanistan, Almanya, İtalya, Avusturya ve Belçika da en çok başvurunun yapıldığı ilk on ülke arasındaydı.

ÖNEMLİ TANIMLAR

Mülteci: 1951 Mülteci Sözleşmesi; mültecileri vatandaş olduğu veya ikamet ettiği ülkenin dışından bulunan ve ırkı, dini, milliyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü yüzünden zulüm görmekten haklı nedenlerle korkan kişiler olarak tanımlıyor. Çatışma ve yaygın şiddetten kaçan kişiler de genellikle mülteci olarak kabul ediliyor. Ancak bu kişilerin durumları bazen 1951 Cenevre Sözleşmesi haricindeki metinlerle düzenleniyor.

Sığınmacı: Mülteci olduğuna ilişkin talepte bulunmuş ve bu talebin kabul veya reddedilmesini bekleyen kişiye sığınmacı deniyor. Bazı sığınmacılara mülteci hakkı verilirken, bazı mülteciler için de aksi yönde hüküm veriliyor.

Göçmen: Çeşitli sebeplerle ve belli bir süre için en az bir yıl için başka bir ülkeye taşınmış birçok insanı tanımlayan geniş kapsamlı bir terim. Göçmenleri, kendi ülkesi dışında başka bir ülkede kalıcı ikamet edenlerden farklı değerlendirmek gerekir.

Ekonomik Göçmen: Mültecilerden farklı olarak mali nedenlerle ülkelerini terk edenlere denilir.

Ülkesinde yerinden edilmiş kişi: Çatışma ve zulüm gibi iltica sebepleri veya doğal afet veya bunun gibi olağandışı sebeplerden dolayı evlerini terk etmek zorunda kalan kişilere deniliyor. Mültecilerin aksine, ülkesinde yerinden edilmiş kişiler, yine kendi ülkesinde kalırlar.

Vatansız kişi: Hiçbir ülke tarafından vatandaş kabul edilmeyen veya anavatanlarında diğer vatandaşların sahip olduğu temel haklardan yararlanmayan kişilerdir. Vatansız kişiler doğdukları yerden hiç taşınmamış olabilecekleri gibi, mülteci de olabilirler. BMMYK, son yıllarda vatansız kişilerle ilgili istatistiklerin daha iyi tutuyor olması, vatansız kişilerin sayısında büyük bir artış yaşanmasına neden oldu.